

Soldaten vender hjem

En veteran tok kontakt for en tid siden for å slå av en prat. Han er en av dem vi har blitt vant til å se på barrikadene, kjempende og argumenterende for viktigheten av god veteranoppfølging. Han fremholdt at Feltprestkorpset var for lite synlig i veterandebatten: «Hvor i all verden blir dere av?»

Det er flere måter å forholde seg til denne utfordringen på. For det første er det nettopp slik en veteran på barrikadene opererer: Han lar oss ikke få fred. Han vet at påstander og utfordrende spørsmål skaper et press som ofte vil sette noe i bevegelse. Dette har også blitt gjort med stor suksess. Uten de frivillige organisasjonenes engasjement for veteransaken, deres utholdenhet, og i noen tilfeller også sleivete spark, ville vi ikke vært der vi er i dag. Det er mye av deres fortjeneste at veteransaken står høyt på den politiske agenda.

For det andre ligger det en utfordring i slike kritiske spørsmål. Det tvinger oss til å reflektere over hvilke problemstillinger den hjemvendte soldat stiller oss overfor som Forsvar og samfunn. Hvilket tiltak fungerer, og hva kan gjøres annerledes og bedre? Denne utgaven av Pacem er innrettet som et temanummer om veteraner og veteranivaretagelse, og kan sees på som et svar på denne utfordringen. Artiklene spenner vidt, og tar for seg ulike sider ved veteranproblematikken. Det gis ikke nødvendigvis noen entydige og enkle svar. Men de har alle det til felles at de forsøker å invitere til en kritisk samtale om temaet.

I den første artikkelen skriver Nils Terje Lunde om den historiske bakgrunnen for sammenhengen mellom feltpresttjenesten og veteransaken. Artikkelen hans viser at Feltprestkorpsets engasjement for veteraner er langt mer enn en respons på hva som er politisk korrekt eller hva som er tidsaktuelt. Han argumenterer tvert i mot for at veteranivaretagelse alltid har vært en grunnpilar i feltpresttjenesten.

I norsk sammenheng har veterandebatten i stor grad vært innrettet mot å gi hjemvendte soldater anerkjennelse for den innsatsen de har lagt ned for fellesskapet. Tor Arne S. Berntsen tar utgangspunkt i den tidlige kristne kirkes håndtering av hjemvendte soldater gjennom oppgjør og botshandlinger, og diskuterer hvorvidt dette også har relevans i vår tid. Han argumenterer for at moralsk skyld er et fenomen som mange soldater sitter igjen med etter endt militærtjeneste, og som må håndteres om soldatene skal mestre hjemkomsten.

Tore Melhuus har gjennom en årrekke vært sentralt plassert i Forsvarets planarbeid for veteransaken. Hans artikkel gir et innblikk i tenkningen som ligger til grunn for arbeidet med veteranivaretagelse. Den gir et oversiktsbilde av status quo sett fra Veteranavdelingens Plan- og policyseksjon, samtidig som forfatteren også deler sine mer personlige tanker om hvor utfordringene med veteranivaretagelse ligger. Blant annet stiller han et kritisk søkelys på en del av den rådende soldatkulturen.

Kyrre Klevberg løfter så frem familiens sentrale rolle for oppfølgingen av veteranene. Han spør om identiteten som «veteran» får for stor plass hos enkelte veteraner, og peker på at familien kan gi hjelp til å fastholde dem i andre viktige identiteter som ektefelle/samboer og som far eller mor. Denne artikkelen gir også noen perspektiver på hva som er god støtte til en veteran, og understreker betydningen av grensesetting fra hjelperens side.

Biskop Atle Sommerfelts artikkel handler om de belastninger mennesker utsettes for som har gjort en innsats for andre i ulike krisesituasjoner. Utfordringen gjelder ikke bare for soldater som har deltatt i internasjonale operasjoner, men også for de som arbeider med krise – og nødhjelpsarbeid både nasjonalt og internasjonalt. Sommerfelt har selv bred erfaring fra feltet, både som hjelpearbeider og som mangeårig leder av Kirkens nødhjelp, og artikkelen gir et viktig og verdifullt bidrag til diskusjonen om hvordan våre hjelpearbeidere skal ivaretas.

Forsvaret og Feltprestkorpset har i løpet av de siste årene ervervet seg veilederressursen innen pastoralklinisk utdanning (PKU). Torstein Holten gir i sin artikkel et innblikk i hva som står sentralt i et PKU-kurs. Han forteller om et spennende samarbeidsprosjekt som Feltprestkorpset har etablert med Landstuhl Regional Medical Center, som er amerikanernes militær-sykehus i Europa og som tar imot skadd personell fra misjoner i Afrika, Europa, Midt-Østen inkludert Irak og Afghanistan. Holten viser i sin artikkel sammenhengen mellom satsningen på denne videreutdanningen innen sjelesorg og veteranivaretagelse.

Are Eidhamar peker på de vanskelige erfaringene mange veteraner gjør seg i internasjonale operasjoner. I norsk veterandiskurs har det de senere årene vært en tendens til å underkommunisere at mange veteraner får psykiske etterreaksjoner som følge av sin tjeneste. Snare, hevdes det, må en understreke veteranenes ressurser og vinkle veteransaken mer positivt slik at en kan fenge også yngre veteraner. Eidhamar tilfører mer dybde til tenkningen ved å fremheve at nettopp de erfaringene som kan oppleves traumatiserende, kan gi vekst.

Det samme temafeltet berører Kyrre Klevberg i sin siste artikkel. Han hevder at yngre veteraner ikke har ønsket å identifisere seg som «veteran» fordi det gir assosiasjoner til psykisk skadde veteraner. Klevberg etterlyser at et tilsvarende samhold som gjør seg gjeldende ute i internasjonale operasjoner, kan gjøre seg gjeldende hjemme. Han mener det er avgjørende viktig at vi setter oss mål om en tilsvarende lojalitet også etter at soldatene er kommet hjem, med eller uten skader.

Til sist i dette nummeret gir Ingrid Nyhus en anmeldelse av boken *Gi meg heller livet. Ein dokumentar om soldatveteranar i Norge*. Det er en viktig bok, som i følge Nyhus, gir et tankevekkende bidrag til å synliggjøre veteranenes kamp for en meningsfull tilværelse.

Vi håper de ulike artiklene og tekstene i dette nummeret kan gi næring til fortsatt refleksjon og diskusjon om veteransaken. God lesning!

Tor Arne S. Berntsen
Kyrre Klevberg